

**00879/12/ET
WP 194**

**Arvamus 04/2012, mis käsitleb vabastust küpsiste kasutamiseks nõusoleku
saamise kohustusest**

Vastu võetud 7. juunil 2012

Töörühm on asutatud direktiivi 95/46/EÜ artikli 29 alusel. Ta on sõltumatu Euroopa nõuandev kogu, kes tegeleb andmekaitse ja eraelu puutumatuse kaitsega. Tema ülesanded on määratletud direktiivi 95/46/EÜ artiklis 30 ja direktiivi 2002/58/EÜ artiklis 15.

Sekretariaadi ülesandeid täidab Euroopa Komisjoni õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimuste peadirektoraadi direktoraat C (põhiõigused ja kodakondsus), B-1049 Brüssel, Belgia, kabinet nr MO-59 02/013.

Veebisait: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/index_en.htm

TÖÖRÜHM ÜKSIKISIKUTE KAITSEKS SEOSSES ISIKUANDMETE TÖÖTLEMISEGA,

mis on asutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiviga 95/46/EÜ,

võttes arvesse nimetatud direktiivi artiklit 29 ja artikli 30 lõike 1 punkti a ja lõiget 3,

võttes arvesse töörühma töökorda,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA ARVAMUSE:

1 Sissejuhatus

Direktiivi 2002/58/EÜ (mida on muudetud direktiiviga 2009/136/EÜ) artikli 5 lõikega 3 on tugevdatud elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste kasutajate kaitstust, muutes kohustuslikuks teadliku nõusoleku saamise teabe salvestamiseks või juurdepääsuks kasutaja (või abonendi) lõppseadmesse salvestatud teabele. Nõue kehtib kõigi kasutaja lõppseadmesse salvestatavate või seal loetavate teabeliikide kohta, kuigi arutelu keskendub enamasti küpsiste kasutamisele vastavalt dokumendis RFC6265 sätestatud määratlusele¹. Käesolev arvamus selgitab, kuidas muudetud artikli 5 lõige 3 mõjutab küpsiste kasutamist, kuid nimetatud mõiste hõlmab ka sarnast tehnoloogiat.

Artikli 5 lõike 3 alusel võib küpsise vabastada teadliku nõusoleku saamise kohustusest, kui see vastab ühele järgmistest kriteeriumidest:

A-KRITEERIUM: küpsise kasutamise „ainus eesmärk on teostada side edastamist elektroonilises sidevõrgus”;

B-KRITEERIUM: küpsis on „hädavajalik sellise infoühiskonna teenuse osutamiseks, mida abonent või kasutaja on selgesõnaliselt taotlenud”.

Kuigi töörühm juba uuris üksikasjalikult teadliku nõusoleku saamise kohustust oma kahes arvamuses,² on käesoleva dokumendi eesmärk analüüsida küpsiste ja muu sarnase tehnoloogia vabastamist sellest nõudest.

Käesolev analüüs on koostatud, piiramata direktiivis 95/46/EÜ sätestatud õigust olla teavitatud ja esitada vastuväiteid, mis kehtib isikuandmete töötlemise puhul, hoolimata sellest, kas küpsiseid kasutatakse või mitte.

2 Analüüs

2.1 A-kriteerium

Väljendi „ainus eesmärk” kasutamine A-kriteeriumi puhul piirab eriti küpsiseid kasutavate andmetöötlusmeetodite rakendamist ning ei jäta palju tõlgendusruumi. Küpsise kasutamine

¹ <http://tools.ietf.org/html/rfc6265>

² Arvamus 2/2010 käitumispõhise internetireklaami kohta ja arvamus 16/2011, mis käsitleb EASA/IAB parima tava soovitus käitumispõhise internetireklaami kohta.

vaid side edastamise abistamiseks, kiirendamiseks või reguleerimiseks elektroonilises sidevõrgus ei ole piisav. Side edastamine peab olema ilma küpsist kasutamata võimatu. Juba direktiivi 2002/58/EÜ esialgses versioonis sisaldas artikli 5 lõige 3 nimetatud vabastust küpsistele, „mille ainus eesmärk on teostada või toetada side edastamist elektroonilises sidevõrgus”. Sama sõnastust kasutati ka muudetud direktiivis, kuid sõnad „või toetada” võeti välja, mida võib tõlgendada kui täiendavat märki Euroopa seadusandja kavatsusest piirata artikli 5 lõikel 3 põhineva A-kriteeriumi alusel kohaldatava vabastuse ulatust.

Vähemalt kolme elementi võib pidada hädavajalikuks selleks, et toimuks sidevahetus võrgu kaudu kahe osapoole vahel.

- 1) Võime teavet võrgus edastada, eelkõige tuvastades side lõpp-punktid.
- 2) Võime vahetada andmeüksusi nende kavandatud järjekorras, kasutades selleks andmepakettide nummerdamist.
- 3) Võime tuvastada edastusvigu või andmekadu.

A-kriteeriumi sõnastuses kasutatud sõnu „side edastamine elektroonilises sidevõrgus” mõistetakse kui viidet ükskõik millisele teabevahetusele, mis toimub elektroonilist sidevõrku kasutades (nagu on kindlaks määratud direktiivis 2002/21/EÜ) ning mis tõenäoliselt sisaldab „rakendusastme” andmeid, mis täidavad vähemalt ühte ülalnimetatud omadustest, piiramata tehnilist andmevahetust, mis on vajalik elektroonilise sidevõrgu enda loomiseks.

Seega hõlmab A-kriteerium küpsiseid, mis täidavad vähemalt ühte eespool nimetatud internetiside omadustest.

2.2 B-kriteerium

B-kriteeriumi sõnastus viitab samuti Euroopa seadusandja kavatsusele kindlustada, et sellisele vabastusele kvalifitseerumise tingimused oleksid karmid. Direktiivis sätestatu põhjal peab B-kriteeriumile vastav küpsis samaaegselt vastama kahele järgmisele tingimusele.

- 1) Kasutaja on infoühiskonna teenust sõnaselgelt taotlenud: kasutaja (või abonent) tegi mingi toimingut, et taotleda selgelt piiritletud teenust.
- 2) Küpsis on infoühiskonna teenuse osutamiseks hädavajalik: kui küpsised on blokeeritud, siis teenus ei tööta.

Lisaks rõhutatakse direktiivi 2009/136/EÜ põhjenduses 66, et „erandid kohustustest anda teavet ja pakkuda keeldumisvõimalust peaksid piirduma selliste olukordadega, kus tehniline salvestamine või juurdepääs on hädavajalik õiguspärasel eesmärgil, milleks on võimaldada kasutada konkreetset teenust, mida abonent või kasutaja on selgesõnaliselt taotlenud”. Teisisõnu peab vabastuse kohaldamiseks olema selge seos küpsise hädavajalikkuse ja kasutaja poolt sõnaselgelt taotletud teenuse osutamise vahel.

Direktiivi sellise tõlgenduse korral jääb siiski kindlaks määramata, milline on „infoühiskonna teenuse, mida abonent või kasutaja on selgesõnaliselt taotlenud,” ulatus. Infoühiskonna teenus võib koosneda mitmest osast, mida kõik kasutajad alati ei kasuta või mida osutatakse vaid mugavuse suurendamiseks. Näiteks võib elektrooniline ajaleht olla kõigile vabalt ligipääsetav, kuid pakkuda lisafunktsioone kasutajatele, kes on „sisse loginud”, näiteks võimalus artikleid

kommenteerida. Need lisafunktsioonid võivad töötada eraldi küpsistega. Töörühm leiab, et selles kontekstis tuleks infoühiskonna teenust vaadelda kui mitme funktsiooni summat ning et taolise teenuse täpne ulatus võib vahelduda vastavalt funktsioonidele, mida kasutaja (või abonent) on taotlenud.

Seega võib B-kriteeriumi ümber kirjutada vastavalt „funktsioonidele”, mida infoühiskonna teenus pakub. Selles põhinedes peaks B-kriteeriumile vastav küpsis vastama järgmistele tingimustele.

- 1) Küpsis on vajalik kasutajale (või abonentile) konkreetse funktsiooni pakkumiseks: kui küpsised on blokeeritud, siis funktsioon ei ole kättesaadav.
- 2) Kasutaja (või abonent) on nimetatud funktsiooni infoühiskonna teenuse osana sõnaselgelt taotlenud.

2.3 Küpsise omadused

Küpsiseid jaotatakse sageli järgmiste tunnuste alusel.

- 1) Kas tegu on „ajutise küpsisega” või „püsiküpsisega”.
- 2) Kas tegu on „kolmanda osapoole küpsisega” või ei.

„Ajutine küpsis” kustutatakse automaatselt siis, kui kasutaja veebilehitseja sulgeb, samas kui „püsiküpsis” salvestatakse kasutaja lõppseadmisse kuni kindlaksmääratud aegumistähtaja lõppemiseni, mis võib saabuda minutite, päevade või aastate pärast.

Termin „kolmanda osapoole küpsis” võib tekitada segadust.

- Direktiivis 95/46/EÜ on Euroopa andmekaitse kontekstis kolmanda isiku määratlus järgmine: „kõik füüsilised või juriidilised isikud, riigiasutused, esindused või muud organid, välja arvatud andmesubjekt, vastutav töötleja, volitatud töötleja ja isikud, kes võivad andmeid töödelda vastutava töötleja või volitatud töötleja otseses alluvuses.” „Kolmanda osapoole küpsis” viitab seega küpsisele, mille paigaldab vastutav töötleja, kes erineb kasutaja külastatava veebilehe haldajast (kelle vastav veebiaadress on kuvatud veebilehitseja aadressiribal).
- Veebilehitsejate puhul määratakse mõiste „kolmas osapool” kindlaks ainult veebilehitseja aadressiribal kuvatud internetiaadressi struktuuri põhjal. Sellisel juhul on „kolmanda osapoole küpsised” need, mille paigaldavad veebisaidid, kes kuuluvad muusse domeeni kui kasutaja külastatav veebisait, mis on kuvatud veebilehitseja aadressiribal, hoolimata sellest, kas see üksus on erinev vastutav töötleja või ei.

Kuigi need kaks käsitust sageli kattuvad, ei ole need alati samaväärsed. Käesolevas arvamuses järgitakse esimest käsitust ja mõistet „kolmanda osapoole küpsis” kasutatakse nende küpsiste puhul, mille paigaldavad vastutavad töötledjad, kes ei halda kasutaja külastatavat veebisaiti. Seevastu kasutatakse mõistet „esimese osapoole küpsis” nende küpsiste puhul, mille on paigaldanud vastutav töötleja (või ükskõik milline tema volitatud töötleja), kes haldab kasutaja külastatavat veebisaiti, mille vastavat veebiaadressi kuvatakse tavaliselt veebilehitseja aadressiribal.

Teatavaid omadusi võetakse arvesse, et hinnata, kas küpsis on „hädavajalik” teenuse osutamiseks, „kasutaja pool selgesõnaliselt taotletud” või sellel on „ainus eesmärk”, nagu on sõnastatud A- ja B-kriteeriumides.

Nõusoleku saamise kohustusest vabastatud küpsise eluiga peaks olema otseses seoses selle kasutamise eesmärgiga ning see peaks aeguma, kui seda enam ei vajata, võttes arvesse keskmise kasutaja või abonendi mõistlikke ootusi. Selle põhjal vastavad A- ja B-kriteeriumile tõenäoliselt küpsised, mis aeguvad veebilehitseja seansi lõppedes või veel varem. Nii see aga alati ei ole. Näiteks järgmises osas esitatud ostukorvi näites võib kaupmees määrata küpsise eluea mõne tunni võrra pikemaks kui veebilehitseja seansi kestus, võttes arvesse võimalust, et kasutaja võib veebilehitseja kogemata sulgeda ja lähemate minutite jooksul kaupmehe veebisaidile tagasi pöördudes võib tal olla mõistlik ootus, et ostukorvi sisu on alles. Teistel juhtudel võib kasutaja sõnaselgelt paluda, et teave salvestataks ühest seansist teise, ning see nõuab püsiküpsiste kasutamist.

Lisaks ei ole vastavalt eelnevale määratlusele „kolmanda osapoole” küpsised veebisaiti küllastava kasutaja jaoks enamasti „hädavajalikud”, sest nad on üldjuhul seotud teenusega, mis erineb kasutaja poolt „selgesõnaliselt taotletud” teenusest.

Selle tulemusel vabastatakse „esimese osapoole” ajutised küpsised palju tõenäolisemalt nõusoleku saamise kohustusest kui „kolmanda osapoole” püsiküpsised³. Ent kuigi need omadused võivad olla esimesteks näitajateks vastavuskontrollide läbiviimisel, ei ole need üksi piisavad, et välja selgitada küpsise vastavust A- või B-kriteeriumile. Näiteks võib võtta küpsise, mida kasutatakse kasutajate autentimiseks, kui nad veebisaidile sisse logivad. See küpsis tagab, et kasutaja näeb ainult teavet, millele tal on ligipääsuõigus. Sarnast küpsist võib kasutada ka kasutaja identifitseerimiseks ja jälgimiseks terve domeeni ulatuses ning kohandatud sisu või reklaami pakkumiseks vastavalt kasutaja profiilile, mida veebisaidi operaator haldab. Mõlemad küpsised võivad olla sarnast tüüpi (s.t ajutised või püsiküpsised) ning olla sarnase aegumistähtajaga või kolmandate osapoolte kontrolli all. Andmekaitserisk tuleneb andmetöötluse eesmärgist/eesmärkidest ning mitte küpsises sisalduvast teabest.

Lõpuks tuleb vaadelda eesmärki ja täpset rakendamist või töötlemist, et hinnata, kas küpsisele võib A- või B-kriteeriumi alusel teha vabastuse nõusoleku saamise kohustusest.

2.4 Universaalsed küpsised

Kuigi küpsiseid on võimalik kasutada erinevatel eesmärkidel, võib nõusoleku saamise kohustusest vabastada vaid sellise küpsise, mille kõik erinevad eesmärgid eraldi on nõusoleku nõudest vabastatud.

Näiteks on võimalik luua küpsis, millel on kordumatu nimi või väärtus, mida võib kasutada nii kasutaja eelistuste salvestamiseks kui ka jälgimiseks. Kuigi kasutaja eelistuste salvestamine võib mõnel juhul kuuluda vabastuse alla (nagu on kirjeldatud punktis 3.6), ei vasta jälgimine suure tõenäosusega A- või B-kriteeriumile. Seega peaks veebisait jälgimise jaoks ikkagi kasutaja nõusolekut küsima. Praktikas peaks see julgustama veebisaitide omanikke iga eesmärgi jaoks erinevaid küpsiseid kasutama.

³ Uuemaid tehnoloogiaid kutsutakse ka „igavesteks küpsisteks” või „zombi-küpsisteks”, mille abil salvestuvad küpsised jäädavalt kasutaja lõppseadmesse, hoolimata mõistlikest püüetest neid eemaldada. On vähe tõenäoline, et sellised küpsised vabastatakse mõnel tingimusel nõusoleku saamise kohustusest.

Nagu töörühm juba kirjeldas oma arvamuses 16/2012, ei kohusta see, kui veebisait kasutab mitut küpsist erinevate eesmärkide täitmiseks, esitama „teateboksi” või nõusoleku saamise palvet iga küpsise või eesmärgi jaoks eraldi. Enamikul juhtudel piisab ühest selgest ja arusaadavast teabe ja nõusoleku saamise palve esitamisest.

3 Küpsiste kasutamine

Käesolevas osas käsitletakse eespool analüüsitud nõusolekust vabastamise kriteeriume tavapärase küpsisekasutuse puhul.

3.1 „Kasutaja sisendi” küpsis (user input cookies)

Terminit „kasutaja sisendi küpsis” võib kasutada üldmõistena, et kirjeldada ajutisi küpsiseid, mida kasutatakse kasutaja sisendi jälgimiseks järjepideval sõnumite vahetamisel teenusepakkujaga. Need oleksid eeldatavasti esimese osapoole küpsised, mis põhinevad seansi ID-l (juhuslik ajutine ja kordumatu number) ning aeguvad hiljemalt seansi lõppedes.

Esimese osapoole ajutisi küpsiseid, mille eesmärk on kasutaja poolt sideseansi kestel tehtud valikute märkimine, kasutatakse tavaliselt kasutaja sisendi jälgimiseks elektrooniliste vormide täitmisel mitmel erineval leheküljel või ostukorvide puhul, et oleks ülevaade ühikutest, mille kasutaja on nupule klõpsates valinud (nt „lisa ostukorvi”).

Neid küpsiseid on vaja kasutaja poolt sõnaselgelt taotletud teabeteenuse pakkumiseks. Lisaks on need seotud kasutaja tegevusega (nagu nupule klõpsamine või vormi täitmine). Sellistele küpsistele antakse vabastus B-kriteeriumi alusel.

3.2 Autentimise küpsis

Autentimise küpsiseid kasutatakse sisselogitud kasutaja identifitseerimiseks (näiteks internetipanganduse veebisaidil). Neid küpsiseid on vaja selleks, et kasutajad saaksid end järjestikuste veebisaidi külastuste käigus autentida ning ligi pääseda neile lubatud sisule, nagu konto saldo, ülekanded jne. Autentimise küpsised on enamasti ajutised küpsised. Võimalik on ka püsiküpsiste kasutamine, kuid vastavalt allpool toodud põhjendusele ei tohiks neid pidada samaväärseteks.

Sisse logides taotleb kasutaja sõnaselgelt ligipääsu sisule või funktsioonidele, millele tal on õigus ligi pääseda. Kui ei kasutataks küpsisesse salvestatud autentimisluba, peaks kasutaja iga veebisaidil tehtud päringu jaoks sisestama kasutajanime/salasõna. Seega on autentimise funktsioon hädavajalik osa kasutaja poolt sõnaselgelt taotletud infoühiskonna teenusest. Sellistele küpsistele antakse vabastus B-kriteeriumi alusel.

Siiski on oluline märkida, et kasutaja on taotlenud ainult ligipääsu veebilehele ja konkreetsele funktsioonile, mis on vajalik ülesande täitmiseks. Autentimist ei tohi võtta kui võimalust kasutada küpsist teisestel eesmärkidel, nagu käitumise jälgimine või ilma nõusolekuta reklaamimine.

Sisselogimise püsiküpsised, mis salvestavad autentimisloa ka peale veebilehitseja seansi sulgemist, ei saa B-kriteeriumi alusel vabastust. See on oluline erinevus, sest kasutaja ei pruugi teada, et veebilehitseja sulgemine ei kustuta tema autentimissätteid. Nad võivad veebisaidile tagasi tülles eeldada, et nad on anonüümsed, kuigi tegelikult on nad teenusesse

ikka veel sisse logitud. Laialdaselt kasutatav meetod, kus vormi kõrvale on pandud lahter ning lühike kirjalik teave, nagu „jätta mind meelde (kasutab küpsiseid)”, on sobiv vahend nõusoleku saamiseks ning sellisel juhul ei ole vabastuse kohaldamine vajalik.

3.3 Kasutajakesksed turvaküpsised

Autentimise küpsistele B-kriteeriumi alusel kohaldatavat vabastust, mida on eespool kirjeldatud, võib laiendada teistele küpsistele, mille ülesanne on kasutaja poolt sõnaselgelt taotletud teenuse turvalisuse suurendamine. See kehtib näiteks küpsiste puhul, mida kasutatakse korduvate ebaõnnestunud sisselogimiskatsete tuvastamiseks veebisaidil, või muude sarnaste mehhanismide puhul, mis on loodud sisselogimissüsteemi kuritarvitamise eest kaitsmiseks (kuigi see võib tegelikkuses anda väga vähe kaitset). See vabastus ei hõlma aga küpsiseid, mis on seotud veebisaitide turvalisusega või kolmanda osapoole teenustega, mida kasutaja pole sõnaselgelt taotlenud.

Kuigi sisselogimisküpsised enamasti aeguvad seansi lõppedes, peab turvaküpsistel oma turvaülesannete täitmiseks olema pikem eluiga.

3.4 Ajutised küpsised multimeedia esitamiseks

Multimeedia esitamiseks kasutatavad ajutised küpsised salvestavad video- või audiomaterjali esitamiseks vajalikku tehnilist teavet, nagu kujutise kvaliteet, võrguühenduse kiirus ja puhverdamise parameetrid. Sellised multimeedia ajutised küpsised on üldiselt tuntud kui „*flash*-küpsised”, sest tänapäeval enim kasutatud interneti videotehnoloogia on Adobe Flash. Kuna selle teabe järele ei ole pikaajalist vajadust, peaksid need küpsised seansi lõppedes aeguma.

Kui kasutaja külastab veebisaiti, mis sisaldab omavahel seotud teksti- ja videosisu, on mõlemad neist osa kasutaja poolt sõnaselgelt taotletud teenusest. Sellisel juhul vastab video esitamise funktsioon B-kriteeriumile.

Vastavalt punktile 3.2 peab veebisaidi operaator vabastuse saamiseks hoiduma lisateabe salvestamisest „*flash*-” või teistele küpsistele, mis ei ole hädavajalikud multimeedia sisu esitamiseks.

3.5 Koormust jagavad ajutised küpsised

Koormuse jagamine võimaldab jaotada veebiserveri päringute töötlemise mitte ainult ühe masina, vaid masinate rühma vahel. Üks võimalus koormuse jagamiseks on kasutada „koormusejagajat”. Selle abil suunatakse kasutajate veebipäringud koormust jagavasse võrguvärvasse, mis edastab päringu ühte vabadest siseserveritest. Mõnel juhul peab ümbersuunamine olema pidev terve seansi jooksul: kõik ühelt kasutajalt tulnud päringud tuleb alati edastada samasse serverisse, et hoida töötlemise järjepidevust. Selleks et koormusejagaja suunaks päringuid õigesti, võib serveri kindlaks määramiseks peale muude tehnoloogiate kasutada ka küpsiseid. Neid nimetatakse ajutisteks küpsisteks.

Küpsisesse salvestatud teabe ainus eesmärk on tuvastada üks side lõpp-punktidest (üks serveritest) ning küpsis on seega vajalik side edastamiseks võrgus. Sellistele küpsistele antakse vabastus A-kriteeriumi alusel.

3.6 Kasutajaliidese kohandamise küpsised

Kasutajaliidese kohandamise küpsiste eesmärk on kasutaja eelistuste salvestamine eri veebilehtede lõikes ning ei ole seotud muude püsidentifikaatoritega, nagu kasutajanimi. Need luuakse ainult juhul, kui kasutaja on teabe salvestamist sõnaselgelt, näiteks nupule klõpsates või lahtrit märgistades, taotlenud. Need võivad olla nii ajutised kui ka nädalase või kuuajase elueaga küpsised, olenevalt nende eesmärgist.

Kohandamise küpsiste tüüpilised näited on järgmised:

- keele-eelistuse küpsised, mille abil salvestatakse keel, mille kasutaja on mitmekeelsel leheküljel valinud (nt klõpsates „lipule”);
- tulemuste kuva eelistuse küpsised, mille eesmärk on kasutaja internetiotsingutega seotud eelistuste salvestamine (nt valides ühel leheküljel kuvatavate tulemuste arvu).

Selliste kohandavate funktsioonide kasutamist lubab infoühiskonna teenuse kasutaja seega sõnaselgelt (nt nupule klõpsates või lahtrit märgistades), kuigi lisateabe puudumisel ei saa kasutaja soovi tõlgendada kui eelistust valiku salvestamiseks kauemaks kui veebilehitseja seansi lõpuni (või mitte kauem kui paar lisatundi). Selle põhjal tehakse B-kriteeriumi alusel erand ainult ajutistele (või lühiajalistele) küpsistele, mis seesugust teavet salvestavad. Silmapaistvas kohas märgitud lisateave (nt kiri „kasutab küpsiseid” lipu kõrval) oleks sellisel juhul piisav teave saamaks kehtivat nõusolekut kasutaja eelistuste salvestamiseks pikemaks ajaks ning see sellega kaoks vajadus vabastuse kohaldamiseks.

3.7 Suhtluspluginate küpsised sisu jagamiseks

Mitmed sotsiaalvõrgustikud pakuvad suhtluspluginate mooduleid (*social plug-in modules*), mida veebisaitide operaatorid võivad oma platvormi integreerida eelkõige selleks, et sotsiaalvõrgustike kasutajad saaksid jagada neile meelepärast sisu oma „sõpradega” (ning kasutada muid sarnaseid funktsioone, näiteks lisada kommentaare). Sellised pluginad salvestavad küpsiseid kasutaja lõppseadmesse ning omavad neile juurdepääsu, et sotsiaalvõrgustik saaks tuvastada oma liikmeid, kes selliste pluginatega suhtlevad.

Sellises olukorras on oluline teha vahet kasutajatel, kes on sotsiaalvõrgustikku veebilehitseja kaudu „sisse logitud”, ja „mitte sisse logitud” kasutajatel, kes ei ole nimetatud sotsiaalvõrgustiku liikmed või on oma sotsiaalvõrgustiku kontolt „välja loginud”.

Kuna suhtluspluginad on mõeldud kindla sotsiaalvõrgustiku liikmetele, ei ole mitteliikmetel neist kasu ning seega nende kasutajate puhul B-kriteerium ei kehti. Seda võib laiendada ka sotsiaalvõrgustiku liikmetele, kes on platvormilt „välja logitud” ning eeldavad, et nad ei ole enam sotsiaalvõrgustikuga „ühenduses”. Seega tuleb mitteliikmetelt ja „välja logitud” liikmetelt saada nõusolek, enne kui suhtluspluginad tohivad kasutada kolmanda osapoole küpsiseid.

Teisest küljest ootavad mitmed „sisse logitud” kasutajad, et nad saavad kasutada ja pääsevad ligi kolmandate osapoole veebisaitide suhtluspluginatele. Sellisel juhul on küpsis hädavajalik kasutaja poolt sõnaselgelt taotletud funktsiooni jaoks ning kohaldatakse B-kriteeriumi. Sellised küpsised on ajutised⁴ ning oma eesmärgi täitmiseks peaks nende aegumistähtaeg

⁴ Punktis 3.2 on näidatud, et autentimise püsiküpsistele ei anta vabastust.

lõppema siis, kui kasutaja end sotsiaalvõrgustiku platvormilt „välja logib” või kui veebilehitseja suletakse. Sotsiaalvõrgustikel, kes soovivad kasutada küpsiseid lisaeesmärkidel (või pikema aegumistähtajaga), mida B-kriteerium ei hõlma, on hulgaliselt võimalusi sotsiaalvõrgustiku platvormil oma liikmeid teavitada ja neilt nõusolek saada.

4 Küpsised, millele ei tehta vabastust

Käesolev osa tuletab meelde ja selgitab selliste küpsiste kasutamist, millele ei kohaldata A- või B-kriteeriumi alusel tehtavat vabastust.

4.1 Suhtluspluginate jälgimisküpsised

Eespool on kirjeldatud, et mitmed sotsiaalvõrgustikud pakuvad „suhtluspluginate mooduleid”, mida veebisaitide omanikud saavad oma platvormi integreerida, et pakkuda teenuseid, mida nende liikmed on „selgesõnaliselt taotlenud”. Neid mooduleid võib aga kasutada ka isikute (nii liikmete kui mitteliikmete) jälgimiseks koos kolmanda osapoole küpsistega, mida kasutatakse lisaeesmärkidel, nagu käitumispõhine reklaam, turu-uuringud või -analüüs.

Selliste eesmärkide korral ei saa küpsiseid pidada „hädavajalikeks” kasutaja poolt sõnaselgelt taotletud funktsiooni pakkumiseks. Seega ei saa nendele jälgimisküpsistele B-kriteeriumi alusel vabastust anda. On vähetõenäoline, et sotsiaalvõrgustikel oleks seaduslik alus suhtluspluginate abil oma võrgu mitteliikmete kohta ilma nende nõusolekuta teavet koguda. Suhtluspluginad ei tohiks seega vaikimisi paigaldada kolmanda osapoole küpsiseid lehekülgedele, mida kuvatakse mitteliikmetele. Samas, nagu juba varem mainitud, kui sotsiaalvõrgustikud soovivad jälgimisega tegeleda, on neil oma platvormil piisavalt võimalusi liikmetelt nõusolekut saada, esitades kasutajale nimetatud tegevuse kohta selge ja arusaadava teabe.

4.2 Kolmanda osapoole reklaam

Kolmanda osapoole küpsiseid, mida kasutatakse käitumispõhiseks reklaamiks, ei vabastata nõusoleku saamise kohustusest, nagu seda on rõhutatud töörühma arvamustes 2/2010 ja 16/2011. Nõusoleku saamise kohustus laieneb loomulikult ka kõigile sellega seotud kolmanda osapoole haldamiseks vajalikele küpsistele, mida reklaamis kasutatakse, sealhulgas reklaami sageduse piiramine, finantstehingute jaoks kogutavate reklaamiandmete logimine (*financial logging*), komisjonitasul põhinev reklaam (*ad affiliation*), klikikelmuse tuvastamine, turu-uuringud ja -analüüs, tootearendus ja silumine, kuna ühtegi neist eesmärkidest ei saa siduda infoühiskonna teenuse või funktsiooniga, mida „kasutaja on selgesõnaliselt taotlenud”, nagu seda nõuab B-kriteerium.

Töörühm on alates 22. detsembrist 2011 osalenud Veebikonsortsiumi töös, et standardiseerida tehnoloogiat ja põhimõtte „Do Not Track” (ära jälgi) tähendust. Võttes arvesse seda, et küpsised sisaldavad sageli kordumatuid identifikaatoreid, mis võimaldavad kasutaja käitumise jälgimist nii ajalises kui ka veebisaitide lõikes, ning et neid identifikaatoreid võib ühendada muu identifitseeriva või identifitseeritava teabega, on töörühm mures, et põhimõtte „Do Not Track” jäetakse kõrvale mõnede küpsiste puhul, mis väidetakse olevat vajalikud haldamise eesmärgil. Sellised eesmärgid on näiteks reklaami sageduse piiramine, finantstehingute jaoks kogutavate reklaamiandmete logimine (*financial logging*), kolmanda osapoole audit, turvalisus, kontekstipõhine sisu (*contextual content*), turu-uuringud ja -analüüs, tootearendus

ja silumine⁵. Selleks et „Do Not Track” põhimõtte aitaks Euroopa kodanike arvutikasutuses küpsiseid kasutatavatel ettevõtetel õigusnorme täita, peaks „Do Not Track” tähendama eranditult „Do Not Collect” (ära kogu). Seega kui kasutaja on väljendanud oma eelistust, et teda ei jälgitaks (DNT=1), ei tohi jälgimise eesmärgil luua ega töödelda ühtegi identifikaatorit. Olemasolevad ja arendusjärgus tehnoloogilised lahendused võimaldavad tõhusalt rakendada lõimitud andmekaitset nii veebilehitseja kui ka serveri poolel eespool kirjeldatud halduseesmärkide saavutamiseks.

4.3 Esimese osapoole analüüs

Analüüs on veebisaitide külastamise statistilise mõõtmise vahend, mis sageli põhineb küpsistel. Nende töövahendite abil hindavad veebisaitide omanikud üksikute külastajate arvu, et määrata kindlaks olulisimad otsingumootori märksõnad, mis viivad veebilehele, või tuvastada navigeerimise probleeme veebisaidil. Tänapäeval saadaval olevad analüüsivahendid kasutavad erinevaid teabe kogumise ja analüüsi mudeleid, millest igaljuhul on erinevad andmekaitseriskid. Esimese osapoole analüüsisüsteemist, mis põhineb „esimese osapoole” küpsistel, tulenevad ilmselgelt teistsugused riskid, kui kolmanda osapoole analüüsisüsteemist, mis põhineb „kolmanda osapoole” küpsistel. On olemas ka töövahendid, mis kasutavad „esimese osapoole” küpsiseid, mille kaudu saadud andmeid analüüsib mõni muu osapool. Seda muud osapoolt võib pidada kas kaasvastutavaks töötlejaks või volitatud töötlejaks, olenevalt sellest, kas ta kasutab teavet enda kasuks või see on talle keelatud tehniliste või lepinguliste korralduste alusel.

Kuigi neid peetakse sageli veebisaitide operaatorite „hädavajalikeks” töövahenditeks, ei ole need ilmingimata vajalikud kasutaja (või abonendi) poolt sõnaselgelt taotletud funktsiooni pakkumiseks. Tegelikult pääseb kasutaja ligi kõigile veebisaidi poolt pakutud funktsioonidele ka siis, kui sellised küpsised on blokeeritud. Seega ei kohaldata nendele küpsistele A- või B-kriteeriumi põhjal tehtavat vabastust.

Töörühm leiab, et esimese osapoole analüüsiküpsised tõenäoliselt ei tekita eraelu puutumatuses seotud riski, kui nad on rangelt piiratud esimese osapoole koondstatistika eesmärkidega ning kui neid kasutavad veebisaidid, kes juba esitavad selget teavet nimetatud küpsiste kohta oma isikuandmete kaitse eeskirjades ja asjakohastes eraelu puutumatuses kaitsemeetmetes. Sellised kaitsemeetmed peaksid sisaldama kasutajasõbralikku võimalust keelduda igasugusest teabe kogumisest ja ulatuslikke anonümiseerimismeetmeid, mida rakendatakse muu identifitseeritava teabe, nagu IP-aadresside, puhul.

Seoses sellega tuleks direktiivi 2002/58/EÜ artikli 5 lõige 3 tulevikus üle vaadata ning Euroopa seadusandja võiks vastavalt lisada kolmanda nõusoleku saamise kohustusest vabastamise kriteeriumi küpsistele, mis on rangelt piiratud esimese osapoole anonüümseks muudetud koondstatistika eesmärkidega.

Esimese osapoole analüüs peaks olema selgelt eraldatud kolmanda osapoole analüüsist, mis kasutab kolmanda osapoole küpsist, et koguda kasutajate kohta navigeerimisteavet eri veebisaitide lõikes, ning mis loovad palju suurema privaatsusriski.

5 Kokkuvõte ja suunised

Käesolevas analüüsis leitakse, et teatavatel tingimustel võib teadliku nõusoleku saamise kohustusest vabastada järgmised küpsised, juhul kui neid ei kasutata muudel eesmärkidel.

⁵ <http://www.w3.org/TR/tracking-compliance/>

- 1) Kasutaja sisendi küpsis (seansi ID) seansi kestuse jooksul või püsiküpsis, mille aegumistähtaeg on mõnel juhul piiratud paari tunniga.
- 2) Autentimise küpsised, mida kasutatakse autentimisteenuste jaoks kogu seansi kestuse jooksul.
- 3) Kasutajakesksed turvaküpsised, mida kasutatakse autentimise kuritarvitamise tuvastamiseks piiratud katkematu ajaperioodi jooksul.
- 4) Multimeedia esitamise ajutised küpsised, nagu *flash player* küpsised, seansi kestuse jooksul.
- 5) Koormust jaotavad ajutised küpsised seansi kestuse jooksul.
- 6) Kasutajaliidese kohandamise püsiküpsised seansi kestuse jooksul (või natuke kauem).
- 7) Kolmanda osapoole suhtluspluginade sisu jagamise küpsised sotsiaalvõrgustikku sisse loginud liikmete jaoks.

Töörühm toob siiski välja, et sotsiaalvõrgustike puhul nõuab kolmanda osapoole suhtluspluginade kasutamine muudel eesmärkidel kui nende kasutaja poolt sõnaselgelt taotletud funktsioon kasutajapoolset nõusolekut, eelkõige siis, kui eesmärkide hulka kuulub kasutajate jälgimine veebisaitide lõikes.

Töörühm tuletab meelde, et kolmanda osapoole reklaamiküpsiseid ei saa vabastada nõusoleku saamise kohustusest ning selgitab, et nõusolekut on vaja ka haldamise eesmärkide jaoks, mis on seotud kolmanda osapoole reklaamiga, nagu reklaami sageduse piiramine, finantstegevuse jälgimine (*financial logging*), komisjonitasul põhinev reklaam (*ad affiliation*), klikikelmuse tuvastamine, turu-uuringud ja -analüüs, tootarendus ja silumine. Kuigi mõnel halduslikul eesmärgil võidakse eristada üht kasutajat teisest, ei õigusta need eesmärgid põhimõtteliselt kordumatute identifikaatorite kasutamist. See punkt on eriti oluline praeguse arutelu raames seoses „Do Not Track” põhimõtte rakendamisega Euroopas.

Käesolev analüüs näitab ka, et esimese osapoole analüüsiküpsiseid ei vabastata nõusoleku saamise kohustusest, kuid nende tekitatav andmekaitserisk on väike, juhul kui rakendatakse mõistlikke turvameetmeid, nagu näiteks kasutajate piisav teavitamine, lihtne võimalus keelduda teabe kogumisest ning anonüümseks muutmise tehnoloogiad.

Käesolevas arvamuses esitatud analüüsist ja küpsiste kasutamise võimalustest võib tuletada mõningad põhisuunised.

- 1) B-kriteeriumi rakendamisel on oluline uurida, mis on kasutaja, mitte teenusepakkuja vaatenurgast hädavajalik.
- 2) Kui küpsist kasutatakse erinevatel eesmärkidel, võib sellele teha teadliku nõusoleku saamise kohustusest erandi ainult siis, kui kõik eesmärgid eraldi on nõudest vabastatud.
- 3) „Esimese osapoole” ajutised küpsised vabastatakse palju tõenäolisemalt nõusoleku nõudest kui „kolmanda osapoole” püsiküpsised. Vabastuse võimalikkuse hindamise aluseks peaks alati olema küpsise kasutamise eesmärk ning mitte küpsise tehnilised omadused.

Lõpetuseks on selleks, et hinnata, kas küpsis on vabastatud teadliku nõusoleku saamise kohustusest, oluline hoolikalt kontrollida, kas see täidab üht kahest vabastuskriteeriumist, mis on sätestatud artikli 5 lõikes 3, mida on muudetud direktiiviga 2009/136/EÜ. Kui põhjaliku ülevaatus tulemusel on vabastuskriteeriumi kohaldamise suhtes endiselt olulisi kahtlusi, peaksid veebisaidi operaatorid lähemalt uurima, kas ei ole võimalust saada kasutajatelt lihtsal ja võimalikult vähe segaval viisil nõusolekut, vältides seega võimalikku õiguslikku ebakindlust.

Brüssel, 7. juuni 2012

Töörühma nimel
esimees
Jacob KOHNSTAMM